

چون بند دادن، مؤثر نیفتاد؛ عاقبت یکی از پدران، والدین دیگر افراد را به این فکر انداخت که ما را به محضر آیت الله حاج آقا رحیم ارباب ببرند و این فکر مورد تأیید قرار گرفت. آن‌ها نزد حاج آقا ارباب شتافتند و موضوع را با وی در میان نهادند. ایشان فرمودند در وقتی معین ایشان را ملاقات کنیم.

در روز موعود ما را که تقریباً پانزده نفر بودیم، به محضر مبارک ایشان بردند. در همان لحظه اول، چهره نورانی و خندان وی ما را مجذوب ساخت؛ آن بزرگ مرد را غیر از دیگران یافتیم و دانستیم که با شخصیتی متفاوت رو به رو هستیم. آقا در آغاز فرمودند از همه ما پذیرایی کنند. سپس به والدین ما فرمود: شما که به فارسی نماز نمی‌خوانید، فعلاً تشریف ببرید و ما را با فرزندان تنها بگذارید.

وقتی آن‌ها رفتند، به ما فرمود: بهتر است شما یکی یکی خودتان را معرفی کنید و بگویید در چه سطح تحصیلی و چه رشته‌ای درس می‌خوانید. آنگاه، به تناسب رشته و کلاس ما، پرسش‌های علمی مطرح کرد و از درس‌هایی مانند جبر و مثلثات و فیزیک و شیمی و علوم طبیعی مسائلی پرسید که پاسخ اغلب آن‌ها از توان ما بیرون بود. هر کس از عهده پاسخ بر نمی‌آمد، با اظهار لطف وی و پاسخ درست پرسش رو به رو می‌شد. سپس، فرمود: والدین شما نگران شده‌اند که شما نمازتان را به فارسی می‌خوانید، آن‌ها نمی‌دانند من کسانی را می‌شناسم که - نعوذبالله - اصلاً نماز نمی‌خوانند. شما جوانان پاک اعتقادی هستید که هم اهل دین هستید و هم اهل همت.

سپس حاج آقا ارباب گفت: **من در جوانی می‌خواستم مثل شما نماز را به فارسی بخوانم؛ ولی مشکلاتی پیش آمد که نتوانستم.** اکنون شما به خواسته دوران جوانی‌ام جامه عمل پوشانیده‌اید، آفرین به همت شما. **در آن روزگار، نخستین مشکل من ترجمه صحیح سوره حمد بود که لابد شما آن را حل کرده‌اید.**

اکنون یکی از شما بگوید بسم الله الرحمن الرحیم را چگونه ترجمه کرده است. یکی از ما به عادت دانش آموزان دستش را بالا گرفت و برای پاسخ دادن داوطلب شد. آقا با لبخند فرمود: خوب شد طرف مباحثه ما یک نفر است؛ زیرا من از عهده پانزده جوان نیرومند بر نمی‌آمدم. بعد به آن جوان فرمود: خوب بفرمایید بسم الله را چگونه ترجمه کردید؟ آن جوان گفت: به نام خداوند بخشنده مهربان. آقا ارباب لبخند زد و فرمود: گمان نکنم ترجمه درست بسم الله چنین باشد.

- در مورد «بسم» ترجمه «به نام» عیبی ندارد.
- اما «الله» قابل ترجمه نیست؛ زیرا اسم علم (خاص) خداست و اسم خاص را نمی‌توان ترجمه کرد؛ مثلاً اگر نام کسی «حسن» باشد، نمی‌توان به او گفت «زیبا». ترجمه «حسن» زیباست؛ اما اگر به آقای حسن بگویم آقای زیبا، خوشش نمی‌آید. کلمه الله اسم خاصی است که مسلمانان بر ذات خداوند متعال اطلاق می‌کنند. نمی‌توان «الله» را ترجمه کرد، باید همان را به کار برد.
- خوب «رحمان» را چگونه ترجمه کرده‌اید؟ رفیق ما پاسخ داد: بخشنده. آقای ارباب فرمود: این ترجمه بد نیست، ولی کامل نیست؛ زیرا «رحمان» یکی از صفات خدا است که شمول رحمت و بخشندگی او را می‌رساند و این شمول در کلمه بخشنده نیست؛ «رحمان» یعنی خدایی که در این دنیا هم بر مؤمن و هم بر کافر رحم می‌کند و همه را در کف لطف و بخشندگی خود قرار می‌دهد و نعمت رزق و سلامت جسم و مانند آن عطا می‌فرماید. در هر حال، ترجمه بخشنده برای «رحمان» در حد کمال ترجمه نیست.
- خوب، رحیم را چگونه ترجمه کرده‌اید؟ رفیق ما جواب داد: «مهربان». حضرت آیت الله ارباب فرمود: اگر مقصودتان از رحیم من بودم - چون نام وی رحیم بود - بدم نمی‌آمد «مهربان» ترجمه کنید؛ اما چون رحیم نام پروردگار است، باید درست معنا شود. اگر آن را «بخشاینده» ترجمه کرده بودید، راهی به دهی می‌برد؛ زیرا رحیم یعنی خدایی که در آن دنیا گناهان مؤمنان را عفو می‌کند (و مهربان گویای این مطلب نیست).
- پس آنچه در ترجمه «بسم الله» آورده‌اید، بد نیست؛ ولی کامل نیست و اشتباهاتی دارد. من هم در دوران جوانی چنین قصدی داشتم؛ اما به همین مشکلات برخوردیم و از خواندن نماز فارسی منصرف شدم.
- تازه این فقط آیه اول سوره حمد بود، اگر به دیگر آیات پردازیم، موضوع خیلی پیچیده تر می‌شد ... اما من معتقدم شما اگر باز هم بر این امر اصرار دارید، دست از نماز خواندن به فارسی برندارید؛ زیرا خواندنش از نخواندن نماز به طور کلی بهتر است.

در این‌جا، همگی شرمنده و منفعل و شکست خورده از وی عذرخواهی کردیم و قول دادیم، ضمن خواندن نماز به عربی، نمازهای گذشته را اعاده کنیم. آیت الله ارباب، با تعارف میوه و شیرینی، مجلس را به پایان برد. ما همگی دست مبارکش را بوسیدیم و در حالی که ما را بدرقه می‌کرد، خدا حافظی کردیم. بعد نمازها را اعاده کردیم و به اشتباه خود پی بردیم.

در پایان سوالی به ذهن می‌رسد:

سوال: آیا وادار کردن مردمی غیر مسلط بر زبان عربی به خواندن نماز به زبان عربی، نوعی ایجاد مشقت برای آنها و اححاف و ستم در حق آنها نیست؟

جواب: برای مردمی که برای رفع حوائج روزمره خود، ده‌ها و بلکه صدها اصطلاح و واژه‌های بیگانه را به راحتی یاد گرفته و به کار می‌برند، یاد گرفتن کلمات نماز که مجموع کلمات واجب آن (با حذف کلمات تکراری) حدود ۲۰ کلمه می‌باشد، کار مشکلی نیست.

منابع:

چرا نماز را به عربی می‌خوانیم، پایگاه جامع فرق، ادیان و مذاهب
چرا نماز را به عربی می‌خوانیم و نمی‌توانیم آن را به فارسی بخوانیم، مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی

- نعبدی و توفیقی بودن نماز
- نماز
- نماز خواندن
- عبادت
- نماز عربی
- نماز به زبان عربی
- نماز به زبان فارسی
- نماز فارسی
- حفظ و بقای نماز
- ملاک و معیار نماز
- وحدت مسلمانان
- کاملترین زبان دنیا
- نمازهای مستحبی
- ترجمه نماز
- ترجمه دقیق قرآن
- حاج آقا رحیم ارباب
- ترجمه بسم الله